

Julgeolekukeskkond

Praeguse julgeolekukeskkonna suurim strateegiline väljakutse on intensiivistunud vastasseis erinevate poliitiliste, majanduslike ning ühiskondlike süsteemide vahel. Demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõigustel põhinev väärtusruum on surve all ning ideoloogiline vastukaal sellele suureneb. Autoritaarsete režiimide agressiivsus on kasvanud ja nad koonduvad üha enam vastutegevuseks demokraatlikule väärtusruumile.

Oleme jõudnud varjatud konkurentsist avatud vastasseisuni, sealhulgas ulatusliku sõjategevuseni Euroopas. Vastasseisus kujundatakse uut rahvusvahelist julgeolekuarhitektuuri. Eesti jaoks on eksistentsiaalselt oluline demokraatlikel väärtustel ja reeglitel põhineva maailmakorra püsimine.

Suurim julgeolekuoht Eestile on Venemaa Föderatsioon, kelle eesmärk on lõhkuda ja ümber kujundada Euroopa julgeolekuarhitektuur ja reeglitel põhinev maailmakord ning taastada mõjusfääride poliitika. Neist eesmärkidest lähtuv oht Eestile on eksistentsiaalne. Venemaa Föderatsioon on korduvalt teostanud agressioone ning okupeerinud ja annekteerinud naaberriikide territooriume ning pannud nendel territooriumidel toime sõjakuritegusid. Venemaa Föderatsioonist lähtuv oht Eestile on pikaajaline.

Sõjaline oht NATO-le, sealhulgas Eestile ja teistele Balti riikidele kui alliansi liikmetele, on viimase aasta jooksul kasvanud. Agressioon Ukraina vastu tõestab, et Venemaa Föderatsioon on valmis võtma riske ja seetõttu tuleb valmis olla Venemaa Föderatsiooni vaelearestusteks. Poliitiliste eesmärkide saavutamiseks kasutab Venemaa Föderatsioon üha enam sõjalisi vahendeid, sealhulgas tuumaahvardusi.

Balti riikide ja NATO jaoks suurendab täiendavalt sõjalist ohtu Venemaa Föderatsiooni mõjuvõimu ja sõjalise kohalolu laiendamine Valgevenes. Ohtu julgeolekule ja stabiilsusele suurendab Venemaa Föderatsiooni mõjuvõimu kasv või selle kasvatamise katsed Balkani riikides, Moldovas ja Gruusias. Venemaa Föderatsiooni jaoks on strateegiliste piirkondadena kasvanud ka Aafrika ja Arktika osatähtsus.

Venemaa Föderatsioon kasutab järjepidevalt oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks hübriidrännakuid. Nende sihiks on survestada poliitilisi ja ühiskondlikke valikuid Venemaa Föderatsioonile sobivas suunas ja tekitada usaldamatust ja ühtsuse murenemist nii riikide sees kui ka riikidevahelistes suhetes. Vajaliku mõju saavutamiseks kasutatakse ühel ajal ja süstemaatiliselt asümmeetrilisi vahendeid, nagu näiteks mõjutustegevus, energiasõltuvus, kunstlikult tekitatud inimränne või destabiliseeriv tegevus küberruumis. Siinjuures on küberruum nii iseseisev valdkond kui ka teiste valdkondade võimaldaja, millega kaasnevaid riske ei tohi alahinnata. Hübriidrännakute orkestreerimine on Venemaa Föderatsiooni eriteenistuste ülesanne. Hübriidrännak võib viia NATO artikkel 5 rakendamiseni.

Venemaa Föderatsioon viib läbi aktiivset informatsioonilist mõjutustegevust Eesti ja demokraatlike riikide vastu laiemalt. Venemaa Föderatsiooni inforuumi pikaajalisel mõjul kujunenud hoiakud on ohuks Eesti põhiseaduslikule korrale. Venemaa Föderatsioon kasutab Eesti ühiskonna lõhestamiseks ära erinevaid rühmi, sealhulgas venemeelset elanikkonda, et võimendada ühiskonda polariseerivaid

teemasid.

Senine julgeolekusüsteem ja rahvusvaheline õigus ei ole suutnud piisavalt heidutada ega takistada Venemaa Föderatsiooni agressiooni naaberriikide vastu ega asümmeetriliste vahendite kasutamist. Selle kujunemine normiks on oht julgeolekule ja õõnestab rahvusvahelist korda. Sõda Ukraina vastu ja Krimmi annekteerimine Venemaa Föderatsiooni poolt on selle tunnistuseks ja vajab demokraatliku maailma selget vastust.

Demokraatlike riikide reaktsioon Venemaa Föderatsiooni täiemahulisele sõjale Ukrainas on olnud jõuline ning kinnitab ühtsuse ja sihikindluse olulisust julgeolekukeskkonna kujundamisel. Venemaa Föderatsiooni agressiooni hukkamõistmisel, sanktsioonide kehtestamisel ja Ukraina toetamisel on kesksel kohal solidaarsus Euroopa Liidus, tugev Atlandi-ülene suhe ning kollektiivkaitse tähtsustamine NATO-s. Eesti mõju rahvusvahelisel areenil on kasvanud, sealhulgas Ukraina toetamise aktiivse eestkõnelejana.

Hiina Rahvavabariigi mõju ja kaalukus rahvusvahelisel areenil on kasvanud. Peamine Hiina Rahvavabariigist lähtuv väljakutse Eesti julgeolekule tuleneb eesmärgist kujundada ümber rahvusvahelise tegevuse normid ning soovist mõjutada otsuseid ja saavutada kontroll strateegiliste valdkondade üle. Selleks kasutab Hiina asümmeetrilisi vahendeid.

Intensiivistunud vastasseis rahvusvahelisel areenil ilmneb ka majanduses, tööstuses ja tehnoloogia kasutamises, kus ohuks on muutumas demokraatlikke väärtusi mittejagavad riigid ning nende huvides tegutsevad ettevõtted, mis kasutavad ühenduvusi ja avatud toimimise mudelit relvana. Pahatahtlikud tegutsejad võivad kasutada Eesti digitaalseid teenuseid rahapesuks, terrorismi rahastamiseks või muuks õigusvastaseks tegevuseks.

Strateegiliseks väljakutseks on ka näiteks kliimamuutused, rändesurve, toidujulgeolek, pandeemiad, terrorism, äärmuslus, energiajulgeolek ja maailmamajanduse riskid, mis kõik otseselt või kaudselt mõjutavad nii riiklikku kui rahvusvahelist julgeolekut. Eesti võib olla Euroopa Liidu ja NATO liikmena sihtmärgiks terroristlikele organisatsioonidele ja nende ideoloogia toetajatele. Nendele väljakutsetele ei ole häid lahendusi riigipiiride sees, kuid teravnev vastasseis ja poliitiline polariseerumine muudavad neile koostöiste lahenduste leidmise keerulisemaks. Võitlus eluks vajalike ressursside pärast – magevesi, toit, haritav maa või energia – suurendab üleilmse ebastabiilsuse, konfliktide ja massilise rände ohtu. Kliimamuutused omakorda kiirendavad nende ohtude realiseerumist.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 05.03.2025